

Mocnina okraje

Periferie je obrovská síla. Dobrodružná, oživující, světotvorná (a někdy i světoborná).

Důkazy jsou všude. Jejich liány plandají z každé dřeviny a šlehají nás přes čenich, ať se hne, kam se hne.

Český národ třeba vznikl tím, že do Prahy přišli kluci z periferie a začali spolu chodit. Dobrovský se přišoural z malého maďarského městečka, Jungmann z Hudlic, Čelakovský ze Strakonic, Klicpera z Chlumce, Palacký z Hodslavic, Havlíček z díry u Přibyslavi, Erben z Miletína, Tyl z Kutné Hory. Spiknutí vidláků a maloměšťáků! Jen ten Máchá byl Pražák. A taky to bylo znát. Nezapadal.

Oživovací princip periferie ale platil v české kultuře dál. Když byla česká literatura už moc „zavedená“, a tedy ustrnulá, vlítnul do ní z dělnického Žižkova Seifert. A Hašek. Z moravského sklípku přicválal Nezval. Ze Slezska vynořil se Vančura. A změnili všechno. Tedy jazyk. Tedy všechno.

Ten princip je zajisté univerzální.

Ó, jak precizně jsme zapomněli, že západní kultura byla kdysi jen okrajem byzantské a gotika byla velkou vzpourou periferie!

Evropa pak měla dlouho své jádro v Římě. Ale najednou se z jakési periferie na severu začaly řinout obrazy všech těch van Eycků, Boschů, Bruegelů. A změnily všechno.

Pak měla Evropa své epicentrum v trojúhelníku Londýn-Paříž-Berlín (a má ho v zásadě dodnes). A najednou na tenhle trojúhelník začali dorážet a dotírat různí ti temní Vídeňáci. Freudové, Wittgensteinové, Zweigové, Musilové, Schumpeterové. A změnili všechno.

Kulturním centrem světa byla Evropa do 50. let 20. století. Amerika byla dlouho považována za křupanskou, byť prachatou periferii. Pak však náhle přišel Jackson Pollock. A všechno bylo jinak. Warhol dal v 60. letech na další vítězství periferie své plechovkové razítko.

Je to zkrátka velké dobrodružství, být periferií. Proudí tam dravé toky energií. Nezregulované a nebezpečné, ale nezpochybnitelně silné.

Jenže to má háček. Nesmí se to s tou periferností podle mě přehnat.

Tak třeba já. Já žiju na panelové periferii jednoho malého městečka, které je periferií jedné krajské metropole, která je periferií Prahy, jež je sice hlavním městem jedné docela opravdické země, jenže tato země je periferií varšavské civilizace (jestli to ještě nevíte, tak vám to oznamuji), která je periferií západní Evropy, která je ale zase periferií euroatlantického světa, rozuměj ocáskem Ameriky. No a Amerika se pomaloučku stává periferií světa, kterému vládne Čína.

Mám pocit, že se v mém životě princip okraje utřhl ze řetězu. Přemnožil se.

Text: Jan Stern
Ilustrace: Vojtěch Velický

Těch periferií je nějak moc. A jak je moc, kouzlo vyhasíná. Proto Jenda česky nezachrání českou a světovou literaturu. Proto není a nebude slyšet. Periferie ožívuje, jistě. Ale periferie periferie periferie už ne. Ta je jen odepsaná. Dialektika zde již nefunguje.

Což není úplně nadějeplná zpráva ve světě, který se od časů Vrchlických prokletě zvětšil. A kde je do jádra daleko nejen z panelového sídliště v Buranově. Ono je tam popravdě daleko i z nafárněného Práglu. I když o tom nafárnění ještě nevědí.

I dnes může být velkým dobrodružstvím býti okrajem. Zajímavé je třeba takové Dánsko. Dobře živená periferie západního trojúhelníku a americké vizuality. Podvratná, dráždivá a živoučká. Ale Česko? Periferie na kolikátou je to naše milé Česko?

Počítejte dobře, přátelé! Spočítejte správně tu mocninu. A bojte se.

To vám radí Jenda, co ho takové mocniny zavalily jak lavina. ■

Text je psán s humornou nadsázkou a nevyjadřuje názor redakce.